

F R E I T A G S E V E G E L S E

952

NR. 39

2. årgang

17. oktober 1942.

KAMERAT:

Undtagelsestilstanden i Trondheim og Trøndelagsdistriktenes og de redselsgjerninger tyskerne har begått i forbindelse med den, er mottatt med den dypeste smerte av hele det norske folk. På nytt har representantene for den tyske okkupasjonsmakt grep til de mest uhørte mørkeord på uskyldige nordmenn for å stive opp sin vaklende maktposisjon. Det norske folk er gjennom bitre erfaringer blitt klar over at de tyske voldsmenn ikke viser tilbake for noe middel, hvor sjofelt det enn er, for å framme sine interesser. Men at de myrder 10 gode norske patrioter, som de selv åpent erkjenner er uten skyld i de forhold som ledet til undtagelsestilstanden, tyder på en råskap som vi ikke trodde var mulig å finne selv blant nasister.

Terbovens plan var øyensynlig ved denne uhørte forbrytelse å spre panisk redsel og dermed lamslå vårt folks motstandsvilje. Hvis man kjente den reaksjon skjenselsdåden har framkalt i hvert eneste norsk sinn i disse dager, ville selv han forstå at aldri er der begått en mer skjebnesvanger feil. Alle norske hjerter er idag fylt av et villt hat til uretten og dens utøvere. Og selv om bitterheten over å stå maktesløse i øyeblikket er stor, så er dog viljen til skjerpet motstand mot våre undertrykkere så meget større. Det vil få sitt synlige uttrykk i omfanget av den våpenløse kamp vi er henvist til å føre.

Forrederpartiet som gang etter gang har måttet bøye unna med sine planer etter tysk ordre, har denne gang virkelig oppnådd å komme i forgrunnen. "Fylkesfører" Rogstad er satt i spissen for det fortsatte terror-regime. Derved er ikke være umennesket Rogstad, men også hver eneste stor og lite nasist, ansvarlig for de avskyelige mord. Dette bør de merke seg alle de N.S.-medlemmer som begynner å føle grunnen svikte under seg og som allerede bittert angør at de meldte seg til tjeneste hos folkeforbryterne. Men det er ikke tilstrekkelig med beklagelser. Aktiv protest mot ugjerningen må til hvis en på oppgjørets dag vil unngå anklagen for overlagt mord.

Arbeidsfolket i Norge føler denne bøddelens siste skjendselshandling som et sviende sår. Det er knapt gått et år siden våre beste kamerater Viggo Hansteen og Rolf Wickstrøm ble stukket ned på samme måte. Denne gang er også en av arbeidernes varmeste forkjemper blant ofrene. Redaktør Harald Langhelle i "Arbeideravisen" har lidt heltedøden sammen med de 9 andre fedrelandsforsvarare i Trondheim. Vi står idag sammen med hele folket bøyd i sorg foran de falnes graver. Vi lover dyrt og hellig at den kamp de kjempet og døde for skal føres videre. All vår vilje og evne skal settes inn for å gjøre uretten god igjen. Gjennom ny terror og redselsgjerninger kjemper vi Norges sak fram til seier.

- V -

UNDER UNDTAGELSESTILSTANDEN I TRØNDELAG

som ble opphevret 12. oktober myrdet tyskerne og N.S. 34 gode norske patrioter mens mange andre fikk strenge tukthusstraffer. Dessuten ble det foretatt tallrike arrestasjoner. Den direkte foranledning tør være en sprengning ved Fosdalens Grube, hvorved denne for tyskerne så viktige bedrift ble satt ut av funksjon. Politimesteren i Steinkjær bringer 5. oktober flg. kunngjøring: "Mandag 5. oktober 1942 kl. 5.10 om morgen har fire ukjente personer foranstaltet en sprengning av en kompressor ved Fosdalens Grube i Malm. (Deretter følger signalement på disse personer). Det er utlovet en belønning på kr. 5.000,- til den som gir opplysninger som leder til at en eller flere av gjerningsmennene blir greppt. Belønningen blir utbetalt av politimesteren i Steinkjær, som avgjør krav på belønningen og i tilfelle fordelingen av den.

Steinkjær Politikammer".

ADRESSEAVISEN I TRONDHEIM

BRINGER SAMME DAG UNDTAGELSESTILSTANDEN BLE PROKLAMERT EN OMTALE AV PREMIEREN som skulle holdes samme dag på Trøndelag Teater. Premieren ble som kjent erstattet av det uhyggelige morddrama tyskerne iscenesatte. Og teatersjefen Gleditsch ble hentet av de tyske Gestapo-bøller, som med rette antok ham for å være en av byens mest populære børger. Trondheims befolkning kunne

Adresseavisen se det siste billede av sin velkjente og kjære teatormeier, som med talent og energi hadde skapt byens faste scene. Snikmyrdet ble han minnet om den uforferdede og rakryggede nordmann vil leve i all framtid hos distriktets og hele landets befolkning.

- V -

cuislings REPRESENTANT,

Røstad, som sammen med tyskerne bærer hovedansvaret for forbrytelsene, fikk anledning til å sette i verk en del forordninger om innskrenkninger i jernbanetrafikken, stoppe tobakksalget m.v. Dessuten grep han anledningen til å kvitte seg med endel høyt ansette nordmenn i flg. kunngjøring:

"I medhold av bestemmelse av 6. oktober 1942 av Der Höhere SS- und Polizeiführer Nord SS-Obergruppenführer und General der Polizei Rediess, punkt I. bestemmes med øyeblikkelig virkning følgende:

1. Overlærerne Hörgård, Arnljot og Ören avsettes fra sine stillinger. Som overlærere etter disse ansettes lærer og klokke Fredrik Lillegraven, Budal, lærerinne frk. Sofie Hørstad., Trondheim og lærer Julius Bolling, Trondheim.
2. Postmester Stören avsettes fra sin stilling. Som ny postmester i Trondheim ansettes postfullmektig J. Birkeland.
3. Arkitekt H. Semmelmann avsettes fra sin stilling som arkitekt for de krigsherjede byer. I denne stilling ansettes arkitekt Erling Krogseth, Trondheim.

Trondheim, 7. oktober 1942.

Henrik Røstad

N.S. Fylkesfører i Sør-Trøndelag."

Vi gjentar hva vi har skrevet annet steds: Alle N.S.-medlemmer som ikke nå klart hryter med forrederpartiet vil bli gjort ansvarlige for de begåtte ugjerninger. Oppgjørets dag nærmer seg og ingen formildende omstendigheter vil kunne gjøres gjeldende for dem som fortsatt stilltiende ser på, og dermed gjøres delaktige i forbrytelsene mot det norske folk.

- V -

SVENSK SOLIDARITET.

Formannen i den svenska landsorganisasjon, August Lindberg, som samtidig er formann i den nye Svenska Norgeshjälpen, har sendt ut et opprop til alle fagforeninger og verkstedklubber. I oppropet heter det bl.a.:

"Slått og herjet utkjemper det norske folket siden mer enn to år en heroisk og aldri hvilende kamp for sin eksistens som selvstendig folk. Standrettsdommer og harde tukthusstraffer har ikke kunnet slå ned det norske folks mot- og besluttsomhet for inntil det siste å hevde sin rett. Vi svensker har med respekt og sympati fulgt nordmennenes stille kamp for et menneskeverdig liv. Idag er deres byrde tyngre enn noensinne før. Matvaremangelen er akutt. Vi må hjelpe dem etter evne. Landsorganisasjonen har tatt initiativet til en landsomfattende innsamling av pengemidler for å lette nordmennenes tunge byrde. Vår appell er blitt hørt og har fått tilslutning fra alle betydelige frie organisasjoner i vårt land. Vi oppfordrer nå dere, arbeidere og medlemmer i de forbund som står tilsluttet landsorganisasjonen, å hjelpe til at det blir oppnådd et godt resultat. Solidariteten mellom de nordiske folk må aldri dø!"

Svenska Norgeshjälpen sender i disse dager ut omlag 100.000 innsamlingslister. Betydelige beløp er allerede strømmet inn. Saledes har Kooperativa Förbunnet bevilget 250.000 kroner.

Norgeshjälpen koncentrerer seg i første omgang om å utvide barnebespisningen i Oslo. Komiteen har også håp om å få over et større antall norske barn til Sverige. Det er tusenvis av svenske familier som mer enn gjerne vil åpne sine hjem for norske barn for kortere eller lengere tid. Men hittil har nasistene gjort alt for å hindre at en slik hjelpeaksjon kunne komme i gang.

- V -

DEN INDISKE FAGBEVEGELSE.

Den s. k. allindiske fagkongress har i mange år stått helt og holdent under Gandhiretningens innflytelse og har derfor inntatt en holdning under den pågående krig som har vakt misnøye blant de mer bevisste og aktive arbeidere. Denne retningen har nå brutt med kongressen og dannet en ny landsorganisasjon, Indian Labour Federation, med den kjente indiske arbeiderleder

Roy i spissen. Roy har deltaget i mange år i den radikale bevegelsen og også vært fengslet gjentagne ganger.

beiderföderasjonens konstituerende kongress ble holdt i Lahore og der var mlag loo representanter tilstede. Roy kritiserte sterkt kongressens passivitet og slo fast at de indiske arbeidere ikke kan vente seg noe av fascismen. Det er den internasjonale solidaritet som må settes opp mot enhver form for imperialisme. Kongressen sendte et budskap til de britiske arbeidere og uttalte håpet om at det måtte bli mulig å få opprettet en indisk-britisk arbeiderfront. Den nye landsorganisasjon arbeider sammen med de britiske myndigheter i India og det er på tale at arbeiderne skal bli representert i provinsregjeringene.

M.N.Roy står også i spissen for de s.k. radikaldemokratiske parti som har tatt avstand fra Gandhi og hans folk. Roys parti har sendt ut 3.000 politiske talere som agiterer mot kongresspartiets sabotasjeparceler. Roy har bl.a. uttalt følgende: "De indiske arbeidere ønsker ikke en nasjonalregjering som består av Pataintyper, men en regjering som er besluttet på å forsvare India som en del av de forente nasjoners front mot fascismen. Over hele verden er nasjonene delt i to leire. En del tuler om frihet, mens den andre representerer den øvrige verdens underkuning. Dette er tilfelle også i India. Dessverre fins det alt for mange indiske ledere som er fascistennlige eller fascister".

De bevisste indiske arbeidere tar selvfølgelig sikte på Indias hele og fulle frihet og selvstendighet. Men de forstår at det idag gjelder om å samle alle krefter mot nasismen og fascismen. De vet også at Gandhi i virkeligheten representerer kapitalistiske interesser, mens de britiske myndigheter - hva som enn ellers kan innvendes mot dem - har gjort en hel del for å bedre arbeids- og levevilkårne i India. Arbeidstiden i fredstid var stort sett blitt begrenset til 10 timer dagen og 54 timer uken, og barnearbeidet var langt på vei blitt avskaffet. Det var også blitt gjennemført en rekke sosiale lover som etter hvert skaffet arbeiderne mer menneskeverdige kåر.

- V -

DER ADVARES MOT

Tekniker Olaf Evju, Oslo Telefonanlegg. Evju som lenge har vært medlem av N.S er nå utnevnt til musikkleder av N.S."Folkesusikk". Forskjellige forhold tyder på at han har opptrått som angiver. Var derfor på vakt.

- V -

PARTIMINISTER FUGLESANG

er i likhet med de øvrige nasiledere en varm tilhenger av komfortable og luksuriøse omgivelser. Han bor som bekjent i den tidligere statsministerbolig, men da denne selv sagt var for spartansk for den høye herre, ville han benytte anledningen til nyanskaffelser da direktør Platou reiste til England for noen tid siden. Han trappet opp i direktørens villa på Gulleråsen for å komplettere sitt bohave. Men Fuglesang var for sent ute. Det hadde vært noen før ham. Og i sitt raseri over å være overlistet av en annen tju, ble stats- og kriminalpoliti og selv sagt Hirden alarmert. I smukk forening forhådde også disse institusjoner å oppklare mysteriet og finne tjuen. Det var Fuglesangs kollega Minister Riisnes.

- V -

TVANGSVAKTTJENESTE

Det er nå kommet en forordning om tvangsutskrivning av vaktmannskaper for å hindre "statsfiendtlige handlinger". Hvis noen av vaktmannskapene "forsømmer sin plikt", kan de straffes med døden. Vaktmannskapene skal tas ut fortrinnsvis blant slike personer som "må mistenkes for stats- eller partifientlige handlinger". Vakttiden skal strekke seg over 36 timer i uken.

- V -

IDRETSKLUPPEN HEMING

har nå 2 - to - aktive medlemmer. Klubbens medlemstall var før 600. Idrettsmannen Mogens Oppegaard ble nylig arrestert etter angiveri av et N.S.medlem. Han ble imidlertid sluppet ut igjen noen dager senere.

ARRESTASJONER

Professør Hans Ordning, lektor Steen Bugge og advokat Eivind Eckbo er arrestert.

- V -

BARTHOLOMEUSNATT I PARIS

Jødeforfølgelsene i Frankrike har ført til de mest opprørende scener. Nasityskerne og de franske quislingene med Laval i spissen kjenner ingen menneskelige hensyn. De vender derfor det døve øre til alle inndignerte protester, bønner og advarsler. Renold News gir en rystende skildring av tilstanden i Paris i mitten av juli. Den er slik at den kan få stener til å røre seg. De masakrer som forekom på den så beryktede Bartholomeusnatten i 1572, blekner mot det de franske jøder fikk oppleve og gjennemgå nå. Forfølgelsene og brutaliteten tok en slik form i Paris at mødre kastet sine barn ut fra vinduer i 5. og 6. etasje og styrtet seg selv etter under de farfarligste redselsrop. 300 selvmord ble konstatert i forbundelse med arrestasjonene og bortførelsen av 28.000 jøder. Selv parispolitiets, som ikke er særskilt ønsinnet, reagerte. Ikke mindre enn 300 ble arrestert for sine "projødisk tendenser". Patienter på sjukehus og hospitaler ble slept ut av sine senge og pisket ut av husene. På fødselsstiftelsér ble kvinner like etter fødsler, jaget vekk. I flere byer som i Nizza, Lyon og Marseilles demonstrerte befolkningen mot råskapen og overgrepene. Den katolske kirke har også protestert og vatikanet har søkt å gripe inn. Men uten resultat. Pressen får ikke lov å nevne kirkens holoning.

Laval har lovet tyskerne jøder til slavearbeid. De fleste er hentet fra konsekvensjonsleire, som er blitt fyldt med nye offer. De illegale organisasjoner har reist en maktig protestbevegelse. Det franske råd i London har like ens protestert og har søkt å reise en verdensopinion mot alle disse grusomhetene som enndog overgår middelalderens i kynisme og menneskeførkakt.

Senere meddeles over London at det på forsikjellige måter er kommet meldinger til de frie franske kretser om en voksende opinionsbølge over hele Frankrike. De farfarligste jødeforfølgelser blir av alle anständige mennesker ansett som en skam og skjærsel. Den protestantiske kirke har også nå sendt marskalk Pétain en kraftig protest. Den umenneskelige behandling av jødene er, framhaldes det, i den næst åpenbare strid med et kulturfolks plikter. Frankrike pådrar seg ved sin oppførsel et stort moralisk ansvar. Det opplyses i protesten at kvekerne i Lyon er blitt nøktet å ta seg av de sultende og forfulgte mennesker. En masse jøder har søkt over mot den schweiziske grensen. De oppholder seg i skogene for å kunne nyte det første og beste høye til å komme inn i Schweiz. Men den franske polisen gjør også klappjakt på disse ulykkelige som søker seg et fristed i et nøytralt land.

- V -

REKORDHØST I ENGLAND

Erfolge News Chronicle har England i år en glimrende høst. Den blir karakterisert som rekordhøst. Bøndene har gjort et godt arbeide, 18 millioner acres er nå kultivert mot 12 før krigen. Produksjonen øker også på de tidligere oppdyrkede arealer. Vi produserer nå, skriver bladet, 2/3 av vår mat. Neste år skal resultatet bli enda bedre. Ved å gjøre oss mest mulig selvhjulpen, sparer vi en masse tonnasje, som da kan brukes til andre formål. Norge har også en god høst. Men hva hjelper det når fremmede som rotter drar avgårde med vår grøde og våre matbeholdninger.

- V -

FAGINTERNASJONALEN

har nylig holdt en viktig konferanse i London. Foruten landsorganisasjonene i England, Norge og Palestina møtte det representanter for fire internasjonale yrkessekretariater og for de grupper av belgiske, franske, polske, tsjekkiske, østerrikske, spanske og tyske fagforeningsfolk som holder til i England.

Av beretningen som ble lagt fram av Walter Schavencis framgikk det at det for tiden er 13 normalt arbeidende landsorganisasjoner med omlag 13. mill. medlemmer som står tilsluttet Faginternasjonalen. Hertil kommer den underjordiske fagbevegelse i alle de okkuperte land. Norge er blitt satt i en sær-

allting blant disse land. På grunn av den innsats som ytes av over 20.000 medlemmer i Sjømannsforbundet er A.F.L.s Londonsekretariat blitt godkjent som likeberettiget ved siden av organisasjonene i de frie land.

Konrad Nordahl er som følge av dette blitt medlem av Faginternasjonalens styre. Foruten Norge er disse land representert i styret: England, Amerika, Kanada, Argentina, Sverige, Palestina og Meksiko. Videre skal syv yrkeskretaster utpeke sine medlemmer i styret. De landflyktige arbeideres sammenslutninger i England er likeledes representert i styret, dog uten stemmerett. Konferansen besluttet å sette ned to komiteer: En for å studere etterkrigsproblemene med særskilt hensyn til arbeiderklassens sosiale og økonomiske krav, og en for å granske spørsmålet om den internasjonale fagbevegelsens gjenreisning.

- V -

I FRANKRIKE

vokser motstanden både mot okkupasjonsmakten og mot Vichyregjeringen. De fagorganiserte arbeidere har spilt en dominerende rolle i motstandsbevegelsen som i løpet av den senere tiden blitt sterkere sentralisert og har fått opprettet bedre forbindelser med de "kjempende franskmenn" i utlandet. Franks fagbevegelses illegale hovedorgan heter "Syndicaliste de France" som når ut over hele landet. Blant andre viktigere illegale aviser i Frankrike kan nevnes Combat med et opplag på 35.000, Liberation 35.000, Franc Tireur 20.000 og Populaire 25.000.

Lavals regjering har stengt 1.300 større og mindre bedrifter, samtidig som den nekter å utbetale arbeidsløshetsunderstøttelse til de 350.000 arbeidere som derved er blitt ledige. Hensikten er å逼inge disse arbeidere til å melde seg til "frivillig" arbeid i Tyskland. Laval har som kjent lovt Hitler 350.000 franske arbeidere. Den illegale fagbevegelse har nå satt igang en landsomfattende innsamling blandt arbeiderne og arbeidsgiverne for å kunne hjelpe de arbeidere som ellers av økonomiske grunner kunne bli tvunget til å melde seg til arbeid for tyskerne. Man har også gjort underhåndshenvendelser til bøndene, arbeidsgiverne og handelsstanden for å få dem til å skaffe arbeid til ofrene for den kynstige arbeidsløsheten.

- V -

SVÄNSKA BYGCNADSTRÅARBEIDERFORBUNDET

har holdt landsmøte i Stockholm i tiden 23. til 28. august. Man vedtok en uttalelse som uttaler den varmeste sympati for norsk arbeiderbevegelse og for den kamp det norske folk står opp i. 10 000 kroner ble bevilget til Norges-hjelpen. Også andre forbund har bevilget penger til denne innsamlingen. Landsmøtet gikk inn for dannelsen av et felles bygningsarbeiderforbund. Nils Lindé som har vært forbundets formann i 34 år, ble avløst av John Grewin som hittil har vært nestformann.

- V -

STÅDICE RÖMNINGER OVER GRENSEN.

Det meldes fra Sverige at 20 norsk flyktninger har kommet over grensen til Sverige i Lappmarken i Nord-Sverige. Det var overveiende ungdom i 20 årene, hvorav 5 kvinner. En av dagene på fjellet hadde de hatt snøstorm, men alle var kommet vel fram. Noen dager tidligere kom det 18 nordmenn over på samme sted.

Også to russiske krigsfanger har klart å komme over grensen. De kom fra en fangeleir i Bodø og hadde vært uten mat under hele flukten slik at de var sterkt medtatt da de kom fram.

- V -

VED OSLO SPORVEIER

Kreves det nå en erklæring om loyalitet overfor "landets regjering, statspartiet, dets tillitsmenn og medlemmer" ved enhver forfremmelse. Det er vel unødvendig å påpeke at ingen nordmann setter navnet sitt under et slikt sjofelt dokument.

PÅ FELLESSKAPETS GRUNN.

Blant de allierte nasjoner som nå fører frihetskampen mot nasibarbariet hersker det full enighet om at det ut av krigens ragnarokk må og skal komme en ny og bedre tingenes tilstand. En tilstand hvor menneskene ikke bare er sikret de demokratiske rettigheter, men hvor en også har trygghet for menneskeverdige forhold for alle, rent sosialt og økonomisk sett. Denne innstillingen er kanskje aller sterkest i England hvor klasseforskjellen før krigen var mer utpreget enn i de fleste andre vest europeiske land. Den engelske arbeiderrörska og dens menn spiller en avgjørende rolle i den kampen som landet står midt opp i. De vil også sørge for at arbeidets kvinner og menn får den plass de har krav på i det nye England som trer fram etter krigen. Som i England så også hos oss. - Ikke alt var så bra som det kunne og burde være. Større grupper, ja hele lag av folket hadde en altfor lav levestandard. Vi var på god veg framover; Men det var ennå mye av sosial urett og økonomisk ufrifheit tilbake.

Blant de kvinner og menn som idag står i brodden for, ja som utgjør den norske fronten, hersker det samstemmighet om at dette skal det rås bot på når seieren er vunnet. - Vi vet at der finnes såkalte "jössinger" som ikke bare nyter ethvert høve til å grafse til seg mest mulig av blodpenger ved arbeid for og handel med fienden nå under krigen, men som også fabler om at etter krigen skal arbeiderrörska forsvinne og det skal bli gromme tilstände for dem og likesinnede reaksjonære elementer. Men disse menneskene hører til unntakene og de vil utvilsomt komme til å dele skjebne med quislingene, svartehandlerne og andre skumle elementer. Blodpengene deres skal bli gravd fram hva enten de er anbragt i møbler, hus, jord eller skog. Og ingen bør være i tvil om at arbeiderrörska, fagorganisasjonen og våre andre organisasjoner, vil stå der gjenreist og tre i funksjon i samme øyeblikk tyskerne er slått. Mellom dem som idag setter velferd, frihet og liv inn i kampen for Norges sak, er det ingen uenighet om at i det frie Norge skal kreftene settes inn for å skape lykke og trygge kår for alle. Denne samstemmighet går tvers gjennom alle lag av folket og gjennem alle tidligere partiskiller. - I det nye Norge skal det ikke være noen privilegerte som lever i overflod mens andre lir mangel. Ingen skal herske over andre i kraft av sin bankkonto, den som har sterkeste ryggen skal også bære den tyngste böra. I fellesskap skal vi nytte ut landets arbeidsmuligheter: skogen og jorda, havet og malmen i fjella, fossekraft og ingeniörvitenskap, håndens og åndens arbeidere for å bygge landet ut til en god heim for alle.

Nasistene skaper ruiner, sult, sorg og nød overalt der de farer fram, ingen ting annet. De er dødens agenter.

Vi, det frie Norges, den frie verdens kvinner og menn vil gjenskape livet, bygge, hvor de andre har lagt i grus og gi menneskene smilet og livsgleden tilbake. Arbeiderrörska har alltid bygget på fellesskapet mellom menneskene, i gode som i vonde dager. Derfor vil også arbeiderrörska og dens kvinner og menn være og finne i første rekke også når det nye Norge og den nye verden skal bygges opp på ruinene av alt det tyskerne og forrederne la øde. Og en central plass i dette gjenoppbyggingsarbeid vil på nytt fylles av en